

מס' 22/א

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', י"ט בשבט תשי"ג - 4.2.53,
(בשעה 8.30)

משתתפים:

- ש. פרסיץ - היו"ר
- מ. ארם
- ח. בוגר
- א. כלפון
- ש. כפרית
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ר. צברי
- א. רזיאל-נאור

חסרים:

- ס. אונא
- א. ברמן
- א. דויטש
- ב. סינץ
- ש. דוזנברג
- א. רימלט

מוזמנים:

- א. אדנון - מטעם משרד החינוך והתרבות.
- ש. דוזנטל - משרד המספטים.

סדר-היום:

- א. שאלות.
- ב. הצעת חוק הארכיונים, תשי"ג - 1952.
- ג. טובות.

א. שאלות

היו"ר ש. פרסיץ: אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרסיץ:

ברצוני לשאול למה לא זכינו עד היום לקבל תשובה על החלטתנו בקטר לקולנוע? אני שואלת דברים אלה פשוט מתוך התמטרות גדולה, כי הקדשנו לשאלה זו כמה ישיבות, טיפלנו בעניינים אלה ברצינות והחלטנו מה שהחלטנו. - לא רק שהמצב לא הוטב, המצב הוא גרוע. אם נעבור בטעות שלפני הסדרת הסרט ליד הקולנוע נראה מה געסה שם, ומכך אנו יכולים לתאר לעצמנו גם על הגעסה בפנינו. יתר-על-כן דובר על הפילמים עצמם - ועל כך לא זכינו לתשובה.

(שאלות נוספות נשאלו על-ידי חברי הוועדה)

א. רזיאל-נאור:

מה הן המסיבות המרסות למנהל בית-ספר להעורב בקבלת תלמידים? האם איחוד, ואפילו איחוד כרוני של ילד, יכול לשמש הצדקה לפקודה של מנהל לא לקבל את התלמיד ולדרוש מאם הילד שתוציא את הילד ותעבירו לבית-ספר אחר?

היו"ר ש. פרסיץ:

זה כתוב בתקנות, או בחוק, אם המנהל יכול לנהוג כך.

ז"י

האם ישנן שאלות נוספות?

ש. כפריית: האם ישנו חוק כזה הקובע, שאסור לקבל תעודת-בגרות, מבלי להיות בבית-ספר תיכון, עד גיל

19?

א. רוזאל-נאור: היתה לנו כבר שאילתא על נושא זה, ושר החינוך והתרבות הבטיח שימקן זאת. אבל, עכשיו את יכולה, חברת הכנסת כפריית, לשאול: סתי זה יצא לפועל?

ש. כפריית: דבר זה בראה לי כמאד משונה, ומטומ כן ברצוני לשאול סתי יצא דבר זה לפועל?

הינ"ר ש. פרסיץ: אם אין יותר שאלות - אבקש את טר ארנון להסיב.

טר ארנון: בנוגע לקולנוע - אין באמת בפ"י סלים של הצטרקות. פטוט, מרוב עבודה הדבר נדחה, ובתוקף שאילתא זו אזכיר למטרדנו שיעשו דבר זה.

בענין ארגוני נשים, כלומר אי-תשלום: אני יכולתי למסור רשימה ארוכה מאד. מטרד החינוך הוא מטרד טוב - הדע הוא מטרד האוצר. זה הענין. גם התנאים אשר בהם נתן מטרד החינוך והתרבות כספים - הרי אתם יודעים באיזה קטנים נעשה הדבר. ואני מסער לעצמי שלא רק מטרד החינוך בתקל בזה. אני יכול לטפר לכם שכמה בתי-ספר במעברות וב"שובי-עולים, מצריכים היו להיפתח - ואיבני יודע אם נפתחו, או לא נפתחו - בגלל זה שלא יכלו לקבל את הרהיטים אשר הוזמנו, והם מוכנים; ובבתי-ספר שונים שנפתחו, בהרבה מקומות, יושבים הילדים על הרצפה, אם גם זו ישנה. זה מצב הדברים.

הינ"ר ש. פרסיץ: למה הוזמנו הסורים כשלא היו רהיטים ולא היתה רצפה...

טר ארנון: אני מקווה שהענין בכל-זאת יסתדר לאחר הצרות המרובות. ברצוני כרגע להראות מהו המצב, ושבעצם מחוץ למיכורת אין המטרד משתלט על הדבר, וגם זאת אתם יודעים באיזה קטי-קטיים משלמים את המטכורת.

בענין המפנה - איבני יודע, אני מניח שתשובתי אינה מניחה את הדעת, וכמובן שאססור את הדברים האלה במטרד החינוך והתרבות. כאן המצב קשה מאד.

ביחס למבנה, ישנה הצעה על שינויים במבנה החינוך. מה שהוחלט בטועה הפדגוגית העליונה, אשר לפנייה הובאה הטאלה הוא רק דבר סתמי, שבגיל 12, כלומר: ילדיה הגוררים את כחה ו' של בית-ספר יסודי, לגביהם אריך לחול המפנה. יותר לא פורט דבר - און מפנה פדגוגי, כלומר, ביחס לתכנית הלימודים, או מפנה ארגוני; הועדה צריכה עוד להתכנס ולדון בענין זה. אם הבינותי נכון את דברי חברת-הכנסת רוזאל-נאור, הרי אני חושב שיש כאן טעות, מפני שאין הכוונה לצמצם את שנות הלימוד. הכוונה היא, ויש הצעה - אי-אפשר להגיד שפדברים ברוורים כל צרכם - שלאחר שש שנות לימוד בבית-ספר יסודי יהיה מעין בית-ספר תיכון במוך של שלוש-שנות לימוד, לפי זה בית-הספר היסודי יהיה בן תשע שנים. לגבי שלוש הכתות העליונות יוכלו לבחור בכיוונים שונים, אם: בכיוון אקדמי, ואם בכיוון טעמי יותר, דבר אשר אינו מהווה חידוש בעולם הפדגוגי.

א. רוזאל-נאור: מפנה זה יביא בהכרח לתוצאה כזאת, שהילדים יעזבו את בית-הספר, לאחר הכתה הששית.

זי

סר ארנון:

פה בונים את התכנית בתנאים אלה סייס לנו
חוק חינוך חובה ואין לראות בזה כגורם

אשר יכול להביא לידי צמצום ההסכלה של מבקרי בית-ספר יסודי.

בנוגע לתכנית הלימודים, היתה ועדה אשר

נתמנתה על-ידי שר החינוך והתרבות, בראשותו של סר גבריאל, בה השתתפו
באי-כח 4 הזרמים, ועדה זו הכינה תכנית לימודים לסמונה שנות-לימוד.
אחד-כך, כשהענין בא לידי פירסום, נתגלו קשיים הנובעים מתוך הבדלי
הזרמים. עדיין לא התגברנו על הקשיים, אולם ברצוני להגיד לכם שבכל-זאת
איזה צעד ייעשה בזמן הקרוב לגבי הכתות הנמוכות. לסם כך תתמנה ועדה
בימים הקרובים, חברי הוועדה כבר ידועים, והוועדה הזאת תתחיל בקביעת
ההנחיות לכתות א' ו-ב'. הקשיים טרובים מאד, מפני שיצירת תכנית מסותפת
לזרם העובדים ולזרם אגודת ישראל אין זה מן הדברים הקלים, כי אם למסל,
בא בא-כח אגודת ישראל, או בא-כח המזרחי בסעה שמדברים על הנחיה ומודיעים
שהיסוד הוא יסוד דתי - ואינם מודים בטום יסודות אחרים - הרי הענינים
אינם כל-כך פשוטים, הקשיים טרובים, ויש לייסר את ההדורים בין הזרמים
הסונים.

על-כל-פנים הוסכם שהוועדה תתכנס בימים

הקרובים, היא תשב דק על הסדוכה הזאת ותסתדר להביא לידי גמר את שתי
הכתות: א' ו-ב', ואחר-כך ג' ו-ד'. החומר כבר מוכן. לגבי הכתות א'
וב' - סם הקשיים עצומים לגבי קביעת ההנחיות, כלומר, היסודות הרשמיים
והיסודות הפדגוגיים. כפי שאמרתי לכם, קיימת תהום, ולא דק חילוקי-דעות,
שפטוט קשה מאד יהיה לגשר גשר על פני הדברים. השאלה קלה יותר לגבי
חומר הלימודים. גם בענין זה ישנם קשיים, אף-על-פי שנדמה ליל בכל-זאת
תמצא הדרך. במסך הזמן הקרוב נדע בדיוק מה תיתן לנו הוועדה הזאת, אשר
צריכה להביא את הענין לידי הבהרה. יש לקוות, כי בנוגע לחומר תימצא
לסון מסותפת.

בנוגע לחינוך ממלכתי, אינני יכול למסור

שום דבר. בזה יש לפנות אל שר החינוך והתרבות, פרוץ דינור; הוא היום אינו
יכול להשתתף בישיבת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מפני שהוא נמצא,
כמדומני, בישיבת הממשלה. על-כל-פנים ידוע לי, כי למחר נקראה ישיבת
ועדת החינוך הממלכתי, אתם יודעים בודאי, כי מחוץ למועצה הפדגוגית
העליונה אשר הזכרתי אותה בקשר למבנה החוק, ישנה גם ועדה לחינוך ממלכתי.
ועדה זו נתכנסה לפני הרבה חדשים, אחר-כך נפסקה עבודתה. מחר היא מתכנסת
שוב, שר החינוך והתרבות יבוא בהצעה מסויימת, ולאחר הופעתו סם גם אתם
תדעו פרטים על הדבר ואף אנכי אוכל לענות על שאלות. כרגע, לצערי, אינני
יכול לענות על השאלה הזאת.

הינ"ר ט. פרסיץ:

אני בענין זה חפצה לומר, ואבקט למסור את

דברי גם לשר החינוך והתרבות, אני חושבת

שחברי הוועדה יצטרפו אלי בענין זה ולא תהא זמת דעתי האישיית.

אני מוצאת, כי בשאלה כל-כך חשובה, היה צריך

להביא את הדבר לפני הפורום הזה, אשר בטם הבית צריך לטפל בענין זה, ולא
לאיזה מועצה, אשר אמנם נתמנתה כמועצה מיעצת לשר - היא איננה מחייבת
את הבית, אם השר רוצה בזה - עם כל הכבוד, יבוסס לו, אבל זה אינו פוסך
אותנו מלדעת את הדברים. מה הזרות הזו בכל הענין הזה, טועדת החינוך של
הכנסת תסמע את הדברים האלה אחרי טמועצה ציבורית של מתנדבים, אנשים
טובים לכל הדעות, תדון בענינים אלה.

אינני יודעת מהי דעתכם. אולי אתם חושבים

שהדבר הוא בסדר. אני חושבת שאין הוא בסדר, ואני מאד מאד מתמררת על כך;
אני חושבת, כי הפרוצדורה צריכה להיות כזאת, שהדבר יובא לפני הפורום
הזה, ואם שר החינוך והתרבות רוצה בעצה נוספת - בבקשה, זה ענינו ואיש
אינו יכול ואינו רוצה להתערב בעניניו הפרטיים.

א. כלפון:

על-מנת לספוט מי הצודק כאן, עלינו לדעת

תחילה מה תפקידה של הוועדה לחינוך ממלכתי,

וממי היא מורכבת?

ז"י

טר ארנון:

הוועדה לחינוך ממלכתי, מורכבת: מבאי-כח
כל הכיוונים הציבוריים, מעסקני צבור - לא

ממומחים.

א. רזאל-נאור:

שאלתי שאלה זו סתם לספק יצר סקרנותי, מאחר
שהדברים טוצאים הד גלוי בעתונות, ואני חושבת
שכולם קראו את הטורים בשבוע האחרון ב"הארץ", ועל-כן חשבתי שאפשר להביא
שאלה זו גם בפני הוועדה לחינוך ותרבות של הכנסת. שאלתי זאת, מפני
שידועה לי החרדה והדאגה החסורה בקרב הציבור לכיוון החינוך הממלכתי
האחיד, לרגל ההדים אשר מגיעים על אודות הכיוון שהוועדה לחינוך ממלכתי
קבלה, או מקבלת, ושאינו עשוי ליצור את הרושם הטוב ביותר, וזה סווד מאד.
נדמה לי, שהדבר כאן דומה במקצת לענין של הוועדה לחקירת המצב במעברות;
מטרד החינוך מצא לנכון להזמין את מי שמצא לנכון להזמין ואחר-כך יצא
סדוקא אותם האנשים אשר עוסקים בשאלה זו, ומקדישים לה הרבה מאד תשומת-
לב, ומחשבה וכוחות, ושנים - הם בכלל לא בקראו, לא בטאלו, לא מצאו
להיוועץ אהם. אותו הדבר עלול לקרות גם בענין זה של החינוך הממלכתי.

על-כן אני חושבת כי ועדת החינוך והתרבות
היתה צריכה לשמוע ולחנות דעה ולהביע הסקפות בענין זה, כדי ליצור באמת
משהו בכיוון החינוך הממלכתי האחיד.

ח. בוגר:

אני גורס כי זוהי שאלה אינסטיטוציונית של
הבית. אם קיימת ועדה לחינוך ותרבות - לא
יתכן ולא יטוער שאיזו מועצה תחליט - והוועדה תחכה.

בשאלה זו אני מסכים עם דברי יו"ר הוועדה,
הגב' פרסיץ, לדרוש את זכויות הוועדה לחינוך ולתרבות של הכנסת, והשאלה
אינה רק לגבי מקרה בודד, זוהי שאלה עקרונית.

ד. נצר:

אני רואה את הדברים בצורה אחרת, אני רואה
אותם כך, שמה שיובא לחברי הוועדה, ובדרך
כלל מה שיובא לכנסת - יובא כלמקום האחרון, יובא כמשהו מבוסס, להכרעה.
ועדת החינוך של הכנסת תצטרך לעסוק בשאלת כיוון החינוך הממלכתי כשיגיע
הזמן. זה ברור לנו, לכולנו. אני מבינה שאת כל הדברים הללו יביאו
לוועדה כדברים שיש להם יסודות ברורים, והרי בדרך-כלל כל דבר צריך
לכונן קודם-כל למטלה, המטלה עוסקת בזה, היא מינתה לשם כך ועדת שרים,
וכשהענין יהיה לו אופי של הצעה יסודית, של הצעה ברורה מטילא הוא מחוייב
לכונן לכנסת. כי הרי איבנו יכולים לחיות בטצב של התרשמות מן העמון,
וכאן אינני מכילה מאיזה עתון, העתונות, אשר בדרך כלל יוצרת את דעת
הקהל, ואשר כותבת לפעמים דברים שיש להם יסוד, ולפעמים דברים שאין להם
יסוד, והרי דברים אלה אינם מחייבים אותם, אולם, כחברי כנסת, אנו בוועדה
זו, צריכים להזדיין קצת בסבלנות ואני בטוחה שהטר ומטרד החינוך יביאו
לוועדה את הדבר, מפורט ומבואר. אל נשכח כי הוועדה לחינוך ממלכתי היא
רק בראשית טלאכתה, וזה רק ענין של ידיעה.

י. סטילבסקי:

ברצוני להעיר הערה לסדר:
דומני שעכשיו עומד על סדר-היום ענין של
שאלות, והזיכוח בשאלה זו הוא חורג מן המסגרת המקובלת.

על-כן אני מציע, להעמיד שאלה זו: בית-ספר
ממלכתי מהו - שהיא שאלה חשובה מאד על סדר-היום ולא לדון בה אגב דיון
בשאלות.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שאין כל התנגדות להעמיד דבר זה
על סדר-היום, ואני מוכנה לקבל זאת.

נוסף על כך אעיר, כי אפשר לרמות את הדבר
כהבעת דעה ואפשר לראות זאת כבידור הענין

זי.

לקביעת עמדה.

ג. צבריי:

ברצוני להעיר הערה קלה ביחס לדברים שנאסרו על החד בעתונות. הדברים האלה אשר היו בעתונות אלה הם דברים אשר הסתננו בסרם סיימו את הדיונים הפנימיים בענין זה, כי הרי הענין הוא כזה שיסנם דיונים קודמים במפלגות הסונות, שם מציעים הצעות, ואלה הדברים אשר הסתננו.

אשר לתכנית הלמודים, הייתי אומרת תכנית לימודים יסודית בשכיל כל הגוונים, - אני מבקשת שנקבל תכנית זו, מאחר שראיתי כבר ב"הבקר" ביקורת על תכנית מוכנה אשר הופיעה בציבור, שנכתבה על-ידי בן-ברוך. הייתי רוצה שנקבל תכנית זו, כדי שנראה מה מכינים כתכנית כללית מסלכתית ומה מוסיפים לגוונים.

היו"ר ט. פרסיץ:

פה אמרה חה"כ נצר סלים אשר אינני יכולה לעבור עליהם. אם הממסלה מכינה משהו, והדברים נעשים בחדרי חדרים ואינם מוכאים למישהו - הגב' נצר צודקת, לא הייתי דורשת ולא הייתי אומרת. אולם אם מכינים את הדבר - בו בזמן שיוטבת ועדת שרים ודנה בדבר - סחר בפני הוועדה לחינוך מסלכתי ואנו לא שמענו דבר זה, הרי נראה לי הדבר טוונה. כי פירוש הדבר, שהסודיות של הממסלה פסקה, ואז אני חושבת כי האינסטנציה הזאת היא הראשונה לפני איזה ועדה ציבורית שהיא.

על-כל-פנים, עלינו להעמיד בסבוע הבא טאלה זאת על-מנת לברר עם שר החינוך והתרבות את הענין. זה על דעת כולם.

ה ו ח ל ט:

להעמיד על סדר-יומה של הוועדה, ביום ג' הבא, את הבהרת טאלת החינוך המסלכתי.

סר ארנון:

כמובן, שאססור לשר החינוך והתרבות את הדברים אשר נאסרו כאן בטאלה זו. לי נראה שהביקורת אשר התעוררה כאן ביחס למה קודם ומה מאוחר - אינה צודקת. כי הרי לפני ועדת החינוך והתרבות צריך הסר להביא הצעה קורנקרטית, מנוסחת, בסעיפים כך וכך, ועדיין הענינים הם בסצב של גייטוס ובירור מוקדם. המועצה הזו לחינוך מסלכתי היא מועצה אשר אין לה כל סמכויות. היא מונתה רק לחוות דעה, הסר רצה לשמוע תגובות נאי-כח הציבור, דבר שיתן לו בסיס להצעותיו. על-כל-פנים לי נראה כי הדרך הזאת היא הגיונית, וברור לי שלא עלה על דעתו כל ספק אם להביא לפני הוועדה הזאת ענין שעומד בדומה של עולם החינוך, וגם המלה "ברוס" היא מלה חלטה לגבי הטאלה הזאת, כי אלה הם ציבורות החינוך.

בנוגע לתכנית הלימודים, אני רוצה לענות לסאילחה של חברת-הכנסת צברי. מה היה הנוהל? הוועדה הזאת ישבה כ-8-7 חדשים ועיבדה את התכנית לכל פרטיה (הדפיסו זאת במסבטיל) והיא חולקה בין הוועדים המפקחים כדי שהזרמים יוכלו להסמיע הערותיהם ביחס לזה. כיון שבן-ברוך הוא אחד מהם, אף הוא קיבל תכנית זאת וכתב מה שכתב ב"הבקר". אולם כל הענין הזה היה בגדר בירור פנימי, מוקדם, בלבד.

אשר לדאגה שגם אתם תקבלו זאת (א. רוזיאל-נאור): אני מבקשת זאת כבר במסך שנה וחצי) אני יכול לספר לכם מה היתה השגיאה: הדפיסו אז מספר מצומצם של העתקים, מתוך כך שלא רצו לתת לדבר פירסום, על-כל-פנים לאחר שסמעתו שהסר הבטיח זאת אברך כמה העתקים יסנם ואעביר אותם לחברי הוועדה. תכנית לכתות ז' ו-ח' - נמצאת אתי כאן, במסרד, ואוכל להעביר זאת עוד היום לחברי הוועדה.

ג. צבריי:

תכנית לכתות ג' - ד' אפשר לקבל?

א. רוזיאל-נאור:

אני מבקשת תכנית לכתות מ-א' עד ח'.

ז"י

טר ארנון:

ברצוני להגיד לכם שתכניות הלימודים הן עבות למדי, היה זמן שההדפסה בטכניקה התעכבה מסוים שהמדפסים הממשלתי לא רצה להדפיס לנו זאת, על-כן אינני יודע מה אוכל לעשות בענין זה, אולם אני מבטיח שאדאג לכך שהתכנית תתקבל בימים הקרובים.

עלי לענות על עוד שתי שאלות של חה"כ רזיאל-נאור וכפריית. אשר לשאלתה של חה"כ רזיאל-נאור בענין אי-קבלת תלמידים על-ידי מנהל בית-ספר, אני יכול על כך לתת תשובה ברורה: אין לסנהלי בתי-ספר רשות שלא לקבל תלמידים. דבר זה ברור כל-כך ואין מה להוסיף על כך. אלא, שמנהלים נהגו במקרים רבים שלא כשורה. ברור הדבר, שאין מסמכותו של מנהל לדחות.

היו"ר ש. פרסיץ:

הכוונה הייתה ביחס להחזרה.

א. רזיאל-נאור:

כוונתי למקרה קונקרטי, שילד איחד, המנהל לא קיבל אותו לכתה וכו'.

טר ארנון:

זה מקרה הרבה יותר חמור, אולם גם כאן מספיק לו כתבה לי האם מכתב והייתי מתעסק בטאלה זו. בדרך כלל ישנם מקרים קשים רבים, ורק לפני 3-4 ימים שלחנו חוזר למנהלים, בו הודענו, שאסור לסנהלי-בתי-ספר שלא לקבל תלמידים. המסכות הזאת היא בידי הרשויות המקומיות - ולא בידי המנהלים.

השאלה האחרונה, אשר שאלה הגב' כפריית, ביחס לחוק הזה, או התקנה הזו על דבר האיסור לתלמידים אכסטרניים להיבחן בחינות בגרות לפני הגיעם לגיל 19. תקנה זו נקבעה עוד בזמן המנדט והיא לה בסיס חזק. חששו אז לגורל בית-ספר תיכון, מפני שלהבחן בחינות אכסטרניות זה בהרבה טובנים קל יותר מפני שבכל-זאת אין נפחנים בכל המקצועות, התלמיד אינו צריך לבקר, זה לא כרוך בהוצאות, וחשבנו, שאם תלמיד יוכל להבחן בחינות אכסטרניות גם בגיל נמוך יותר - צפויה סכנה לבית-ספר, כלומר, לחינוך התיכון, שהתלמידים במקום לבקר בבית-ספר תיכון ילמדו את החומר מהר מהר, יחספו ידיעות וייבחנו. על-כן חשבנו שאם אנו דוחים את הזכות להבחן בחינות בגרות לאכסטרניים עד גיל 19, וכאן כאשר התלמיד ידע שהוא מפסיד שנת לימודים - זה ימנע מטנו ללכת בדרך זאת. בפרט היה החשש בקשר ל"פלטת" מטריוקולסון ו"לונדון" מטריוקולסון. הייתה נטייה ברורה מצד חלק מהנוער, במקום לבקר בבית-ספר תיכון לפנות לאפיקים האלה ואנו ראינו בזה דבר בלתי חיובי.

השאלה היא אם התנאים הסתמו ואם אפשר להעביר כיום בחינות אכסטרניות בגיל נמוך יותר. זוהי שאלה נכבדה וצריך לעיין בה. עם הטר, כמדומני, דובר על כך שהשאלה תידון, על-כל-פנים הענין אינו כל-כך פשוט כפי שהוא נראה במקרה ראשונה, כי ישנו חשש שהנוער יפנה לאפיק האכסטרניות ויטבע מביקור סדיר בבית-ספר תיכון.

א. רזיאל-נאור:

אני שאלתי שאלתה זאת בעיקר, מפני שיש לעמוד על העובדה, שבגיל 18 מתגייס הנוער לצבא, ואם קורה שבגלל סיבות איזה שהן, לא הספיק הנוער לגשת לבחינות הבגרות בסיימו את בית-הספר, הרי הוא יוכל לעשות זאת רק בהגיעו לגיל 19, זאת-אומרת; בהיותו בצבא; ידוע לנו, שבסוף זה מסייע הצבא הרבה לתלמידים, אך באותה מידה אנו יודעים, שהנוער, בתנאי הצבא, לא יטב מחדש ללמוד, ועל-כן כדאי היה לתת אפשרות של בחינות אכסטרניות עוד לפני שהצעיר מתגייס לצבא. שאלה זו צריך היה להביא בחשבון בטעת הדיון בענין זה.

היו"ר ש. פרסיץ:

עומדת עוד שאלה על הפרק, אשר דיברנו עליה עוד לפני שכל חברי הוועדה היו נוכחים, ואני רק באופן פרוצדורלי מעלה זאת שוב. אתם בודאי מעונינים לדעת מה היה גורל החלטתנו בדבר שני המורים אשר מרכז הסתדרות המורים דרס להכניסם לחינוך עוררים. בטאלה זו מבקש את טר ארנון למסור אינפורמציה.

טר ארנון:

אני מאסר שאינני איש בטורה בענין זה, מסרתי למרכז הסתדרות המורים על עמדת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, וטם אמננט נתקבלתי כגוף רצוי לתיווך; מרכז המורים כמוכן התכוון שנקבל את תביעתו, אולם מסרתי שם, כי גם קודם היתה עמדת המסדר החינוך והתרבות מוצקת בענין זה, מטום שאי-אפשר להגניב את האינטרסים של הילדים העוורים לטם סידור מורים עוורים נוספים, ואחרי שוועדת החינוך והתרבות של הכנסת החליטה, מה שהחליטה, פה-אחד אין מה לדבר, כי המסדר יתנגד לשאלה זו ברוח תביעותיו של מרכז המורים. מיד לאחר זה נשלח סכתב על-ידי מרכז המורים, על-טם הגב' בארט, מנהלת המדור לחינוך מיוחד, אשר מספלת גם בטוסד זה, בו נאמר, שמרכז המורים פירטס מונעה, ואמננט פירטס מודעה, שאסור למורים פיקחים

לקבל מטרה בחינוך עוורים, ואם במסך שבוועיים הענין לא יסודר, יפסיק מרכז המורים את עבודתם של כל המורים בטוסד זה. ברצוני לסטור לחברי הוועדה, כי אמרתי למרכז המורים שידעו, כי כאן צפוי סקנדל ציבורי גדול, מאחר שאין זה ענין פשוט, בכלל לא פשוט, להתערב בענין פדגוגי כל-כך ברור. מרכז המורים נסנע בדרך כלל מהתערב ואין גם דעות להתערב בטאלות בעלות אופי פדגוגי. אני חזרתי על דברים אלה גם בוועדת הקבע, אשר בה אנו נפגשים עם באי-כח הסתדרות המורים, אולם ראיתי, כי דברי לא עטו כל רוטם.

בוועדה זו יוטבים חוץ מאביעזר עוד שלוטה באי-כח מרכז המורים. לעתים קרובות אנו מדגיטים, כי אין הדעות טוות בין נציגי המרכז, אולם הפעם היתה, כמדוטני, אחדות-דעות. כלומר, זאת לא היתה דעתו הפרטית של אביעזר, אלא, כנראה, דעת כל חברי מרכז המורים, וכל הנויכוח הטוער אשר התנהל בתוך ועדת הקבע לא סינה עמדתם של מרכז המורים. ליד המרכז ישנה ועדה מקצועית אשר בה נידונים הענינים הפרופסיונליים. הוזה אומר, שזאת לא דעת יחיד, אמרתי לבא-כח מרכז המורים, כי איננו יכולים להכריז טביתות על דעתם בלבד, מאחר שיטנס מקרים שהם צדיכים לקבל את הסכמת הוועד הפועל של ההסתדרות. על כך קיבלתי תטובה חריפה, כי בענין זה אין זכות לוועד הפועל, או כל גוף טעין זה - (ואינני אחראי לדיוק הדברים כלטונם, על-כל-פנים זהו רוח הדברים), - להתערב. אני טבין טזה מבוטט על הסכט טטויים, טאם ההטכתה נוטאת אופי טקוט, כלומר קטורה בטוסד טטויים בקטר לתכיעות פרופסיונליות - הוועד הפועל אינו מתערב. הוא מתערב כשהטביתה נוטאת. אופי טחוזי, או כללי. בטקרה זה, נדטה לי, טאין לדבר על בית חינוך עוורים כעל טוסד טקוט, כי אם כעל טוסד ארצי כללי.

אם כן אני טוסר לכם את הדברים, ודעו את אשר לפניכם.

ד. נצר: האם מסדר החינוך עצמו לא פנה למזכיר הוועד הפועל של ההסתדרות בענין זה?

טר ארנון: אינני יודע על כך, מאחר שלא פגטתי אתמול את הטר. דוטני, שהדבר לא נעטה.

ד. נצר: אפשר להציע זאת.

הי"ר ט. פרטיץ: בקטר לענין זה אני חוטבת שלא נוכל לעבון לסדר-היום, כיון טבקע כבר ל'היום הדיון בהצעת חוק הארכיונים. אנו עוד בחזור לדון בזה, ובטאלות הטונות הכרוכות בטאלה זו, ועד אז כל אחד ואחד מאתנו יחטוב על הדרך בה עלינו לנקוט בענין זה על-טנת לעזור למסדר החינוך בכיעוע ההחלטה. אנו עוברים לחוק הארכיונים.

ב. הצעת חוק הארכיונים - תשי"ב 1952

הי"ר ט. פרטיץ: האם אני יכולה להבין טכל חברי הוועדה קראו את החוק, או טבתחיל לקרוא טעיה טעיה?

ז"ל.

אני מציעה לקרוא תחילה את החוק בשלמותו, ובמיוחד - כן נעבור סעיף סעיף.

פירושים

1. בחוק זה -
- "חומר ארכיוני" פירושו - כל כתב על גבי נייר, קלף או חומר אחר, וכל תרשים, דיאגרמה, מפה, ציור, תו, תיק, תצלום, טרס, תקליט וכיוצא באלה -
  - (1) המצויים ברשותו של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית, להוציא חומר לא נתום ששימש לטיוט ושאינן נוהגים לשמור עליו לאחר עריכת הטופס הסופי ולהוציא העתקי מכונה שאינן להם ערך של מקור;
  - (2) המצויים בכל מקום שהוא, אלא שיש בהם ענין לחוקר העבר, העם, המדינה או החברה, או שהם קשורים לזכרם או למעולתם של אנשי שם;

"הגנזך" פירושו - ארכיון מדינת-ישראל.

"ארכיון ציבורי" פירושו - ארכיון שהוא בבעלותו או בהנהלתו של גוף שאינן משרתו הפקת רווחים ושאושר כארכיון ציבורי על-ידי הממשלה, בהודעה שפורסמה ברשומות;

"הגנז" פירושו - מנהל הגנזך, שיתמנה על-ידי הממשלה, לרבות כל אדם שהגנז ימנה את כוחו לפעול בשמו או במקומו.

מועצת ארכיונים עליונה

2.

תוקם מועצת ארכיונים עליונה (להלן - המועצה) וזה הרכבה:

- (1) הגנז שיהיה ראש המועצה;
- (2) באי-כוח אותם משרדי הממשלה שתקבע הממשלה;
- (3) באי כוח הספרייה הלאומית, הארכיון הציוני המרכזי, הארכיון הכללי לתולדות ישראל, המועצה הרכיאו לוגית ומייצגת, הארכיון של צבא-ההגנה לישראל וארכיונים של מוסדות אחרים שיקבעו על-ידי הממשלה;
- (4) מומחים שונמנה הממשלה.

חומר שיופקד בגנזך

3.

- (א) כל חומר ארכיוני של מוסדות ממלכתיים שקדמו להקמת מדינת-ישראל, וכל חומר ארכיוני של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שפסק קיומם ואינן מוסד אחר יורש את מקומם, וכל חומר ארכיוני של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שאינו צריך להימנע עוד - יופקד בגנזך.
- (ב) הגנז רשאי לקבל להפקדה בגנזך כל חומר ארכיוני
- (ג) כל חומר ארכיוני שהו-מד לרשותו של הגנזך, אף אם לא הועבר אליו - יראוהו כמופקד בגנזך.
- (ד) הפקדה בגנזך היא לצמיתות, אך רשאי הגנז, בתנאים שיקבעו בתקנות, לקבל חומר ארכיוני למשמרת שאינה לצמיתות בטביל מוסדות המדינה והר-ויות המקומיות ובטביל מוסדות ואנשים פרטיים.

אני מציע להתעכב תחילה על הסעיפים עד כאן, ולוותר הסעיפים הראשונים, שהם לדעתי העיקריים.

ל סמילנסקי:

ז"ל

ס. ארם:

התחיל בטעיף הראשון הדין בהגדרות, והגנזך פירושו - ארכיון מדינת-ישראל. אני סבור, כי המלים "מדינת-ישראל" יכולות להטעות, כי פירושו: ארכיון הסמוך על שלחן הממשלה; לגבי ארכיון המדינה יש לקבוע איזה טימן יציב, אשר יתאר מוטד עליון בלתי-תלוי. מאחר, שאין בדעתי להציע עכשיו למטרה זו מוטד מיוחד, הציע את הספרייה הלאומית של האוניברסיטה העברית, כמוטד החינוך הגבוה ביותר במדינה, מוטד בלתי-תלוי, אשר אינו חי את חיי היום-יום הפוליטיים, ואשר אינו עומד בפני פלגים, בנגוד למצב קודם עומדת הממשלה, אשר יכולה לעשות בו כאחת העושה ברשות שלה.

אני מציע, איפוא, כל בפירושים, במקום שכתוב "הגנזך פירושו" יבואו המלים: "הספרייה הלאומית ליד האוניברסיטה, אשר תמסר ארכיון מדינת-ישראל".

באשר להגדרת המונח "ארכיון ציבורי", אני מציע להוסיף אחרי המלים: "ושאשר כארכיון ציבורי על-ידי" את המלים: "מועצת הארכיונים".

בהגדרת המונח "הגנזך" - אני מציע בפירושו יהיה: מנהל הגנזך, שיתמנה על-ידי מועצת הארכיונים.

לגבי טעיף 2 הדין בהקמת מועצת ארכיונים עליונה, ברצוני לשאול מדוע הוסמס את הארכיונים הוותיקים ביותר, אשר בו מקופלת הספרייה לא קטנה? כוונתי לארכיון העבודה של הסתדרות העובדים, אשר אינו כלול בטלב זה. האם ארכיון העבודה צריך להיות כלול בהגדרה של "מוסדות אחריים שייקבעו על-ידי הממשלה"? ואם כן - במה זכותו של הארכיון הציוני המרכזי, הארכיון הכללי לתולדות ישראל, המועצה הארכיאולוגית המועצת וכדומה? זה ארכיון שאין לזלזל בו כלל וכלל, הוא קיים כבר עשרות שנים.

אני מציע, איפוא, שבמועצת הארכיונים העליונה יכללו גם באי-כוח ארכיון העבודה של הסתדרות העובדים, במפורש.

בנוסף להעיר, כי בכל המערכת הזאת ישנו עוד גנזך, ישנה עוד ספרייה אחת, שהיא רבה, אשר לא כללנו אותה כאן, היא הספרייה אשר מר-בן-זאב הקיץ בה הרבה שקידה, הרבה חריצות; הספרייה הערבית, ספרייה אשר ישנם בה ערכים יקרי-ערך. אני מציע לכלול ספרייה זו גם כן במועצת הארכיונים העליונה גם מבחינת העקרונות של אי-הפליה וגם מבחינת הערך הרב שבה.

לסעיף שלוש - גיין כל הערות. הלה הן

הערותי עד כאן.

ר. צברי:

ברצוני לשאול את היועץ המשפטי מספר שאלות ואבקש עליהן תשובה. (א) האם לא טוב יותר שילכתב: "הגנזך פירושו - ארכיון עם ישראל", ולא "מדינת-ישראל" כי אחרי הכל הרי מדינת-ישראל כוללת את האזורים הגרים בתוך המדינה בלבד, והלא יש אחרי הכל עוד עם מאחורינו, אשר אינו יושב רק במדינת-ישראל, מסוים כך טוב יהיה לדעת לחדש את ההגדרה לגבי כל עם ישראל, גם בתפוצות.

י. סמילנסקי:

הצעתך אינה יכולה להתקבל כחוק המדינה וכחוק שחוק למדינתנו חוקי מדינת-ישראל אינם מחייבים שום איש שמתוודה לה.

ר. צברי:

אם כן, אפשר אולי לקבל את ההגדרה של העם ישראל במדינת ישראל.

ז"י.

שנית, ברצוני לשאול אם מועצת הארכיונים העליונה הוא גוף מבצע? האם יש בידיו כספים? אלה הן שאלות הכלליות להבנת בסיס החוק, אחר-כך יש לי הערות לגבי הסעיפים האחרים.

היו"ר ט. פרסיץ: שאלות הן שאלות חמורות במידת-מה. אני קודם-

כל מוכרתה להבין חוק כדי שאוכל לדבר עליו. כתוב בהגדרה הראשונה: "חומר ארכיוני פירושו - כל כתב על גבי נייר, קלף, או חומר אחר... וכיוצא באלהם. אחר-כך, בסעיף 12 (אשר לא קראנו בקול רם) נזמר על ביעור חומארכיוני שבמסגרת החוק, בהתאם לכך הרי אני מפצה לדעת מה עלי לעשות, אילו חוק זה היה כבר היום מתקבל, ושר החינוך אשר יוטב פה על-ידי כותב לי פתק, בהלצה מאד מעניינת, אשר יש לה ערך חברותי אחרי 120 שנה, ויש בזה ענין לחקר העבר, אני צריכה לקבל פתק זה, כפי שכתוב פה, להזמיר עליו כעל גבת-עיני, ואם חס וחלילה אקרע פתק זה אז אני מתחייבת בנפשי, כי כך כתוב פה.

מ. ארם: לא קראת את כל החוק.

היו"ר ט. פרסיץ: קראתי, ולמדתי אותו ודיברתי עליו.

י. סמילנסקי: במידה שהגב' היא מוסד ממוסדות המדינה, או רשות מקומית וכו'.

אחרים עומד גם סעיף 12.

היו"ר ט. פרסיץ: ברצוני להגיד לחבר הכנסת סמילנסקי, כי אם יקרא היטב את סעיף קטן (2) לסעיף 1, יראה כי שאלתי נכון את שאלתי. אני מעוניינת בכך שלא נכתוב בחוק דברים אשר אינם מתקבלים על הדעת, ונא-אפשר לבצעם בחיים, על-ידי כך אף החוק נחלט.

ברצוני להביא לפניכם מקרה אחר.

הדפסתי מעט, כמדפיס, לביאליק ספר, לא בהוצאת "אמנות", כי אם בהוצאת "דביר", הוא התנצל על הדבר, וביקש שאדפיס לו את הספר, הדפסתי זאת. ביאליק כל-כך שמח ושאלו אותו: מה אנו מתפעל, והספר הזה נדפס ב"אמנות". אמר ביאליק: ב"אמנות" הוא נדפס, באהבה הוא נדפס, וישב מניה וביה וכתב פתק וביקש להדביק פתק זה על הספר והואסרן אשר נתן לבתי הקסנה, ובו כתב: "ראשית ספרי ארימה ליהודתי הקסנה יסימה, בזכות עצמה ובזכות אמא". מה אני צריכה לעשות עם זה? תלכו ותוציאו ספר זה מידיה. וכאן הרי עברתי. ל החוק ופירושו של דבר שאני בסכנת קנס וכו' בהתאם לסעיף 13.

ש. רוזנטל: ביחס לזה קיים סעיף 10(2).

היו"ר ט. פרסיץ: בהנצח לסעיף 12(א)-ו(ב), הרי אין זה כלל הגיוני שאם אקבל פתק זה, כאמור,

עלי לנהוג לפי כל הפרוצדורה הזאת, רבותי, למה לנו לכתוב בחוק דברים אשר מרוחקים מן הטכניקה ופה אני מניסו לסעיף אחר, סעיף 13(א) וסעיף 13(ב). רבותי, הרי לא יקרה ידע אשר יהיה לו רכוש כל כך גדול עבור קנס, אם יחבבו כל הדברים האלה כעבר ותג.

י. סמילנסקי: קראי הגב' פרסיץ את סעיף 3(א), הרי על חומר אשר יופקד בגנזך.

היו"ר ט. פרסיץ: הלאה, רק את הדיעה אתה קורא? יטנו גם סעיף קטן (ב): "הגנז רשאי לקבל להפקדה

בגנזך כל חומר ארכיוני."

ז"י.

הגנז"ר שאי לקבל, ולא "חייב לקחת".

י. טמילנסקי:

חבר-הכנסת טמילנסקי, למה לנו להתרוכח, הרי יושב פה בעל-דבר, היועץ המשפטי

היו"ר ש. פרסיץ:

מר רוזנטל, ויגד הוא את גיסתו.

תחילה ביקש מר ארנון להשמיע דבריו.

מר ארנון:

אשר לדברי תהיכ ארט, לכלול במועצת הארכיונים העליונה את באי-כח ארכיון העבודה; צלצל אלי הבקר שר החינוך והתרבות, בקשר לשאלה זאת, וביקש למסור, שאין מצדו התנגדות שגם מוסד זה יכלל בתוך רשימת המוסדות האלה. באותו זמן טערו רשימה זו היה, כנראה, המוסד סגור באופן זמני ומשום כך לא נכלל. על-כל-פנים אני יכול להודיע, כי מצד השר אין כל התנגדות לזה.

אשר לעצם החוק ברצוני לשאול מדוע מטמשים

פה בערבוניה המלים "גנז"ר" ו"גנז"ר ארכיון" וכו'. האם לא רצוי היה שלא להשתמש במלה "ארכיון", שהיא מלה יוונית ולקרוא לחוק בשם: חוק על בתי גניזה?

ס. ארט:

"חוק הארכיונים" - שם זה מתאים, לדעתי.

י. טמילנסקי:

בעקבות שאלתה של היו"ר, הגב' פרסיץ, ברצוני לשאול מה נעשה בטקרה כזה שיטנה כתובת מענינת מאד, שהיא בחרוזים על גבי ספר, כתובת אשר טופכת באמת אור על אישיותו של אדם וכו', וכאן נמכר הספר מבלי שצלמו זאת קודם.

ש. רוזנטל:

אני מניח, כי חבר הכנסת ארט יסלח לי אם לא אענה על ראשון - ראשון, ועל אחרון -

אחרון.

אשר לשאלתה של חברת הכנסת צברי, להגדיר

את הגנז"ר כארכיון עם ישראל במדינת-ישראל; הרי הגדרה זו מוציאה את המשמעות המשפטית שבדבר, כי עם ישראל הוא דבר ערטילאי ולא דבר הקיים במציאות. אותו הטעם אשר השמעת ביחס לזה כלול במילא בהגדרה בסעיף קטן (2) לסעיף 1: "המצויים בכל מקום שהוא אלא שיש בהם ענין לחקר העבר, העם המדינה, או החברה, או שהם קשורים לזכרם או לפעולתם של אנשי שם". איננו כותבים: "שיש להם ענין לחקר העבר של עם ישראל, מדינת ישראל וכו' " כי כוונתנו היא לחקר העבר בכללותו, ומכל טכנ של עם ישראל.

אשר למועצת הארכיונים העליונה, הרי

גוף זה הוא בעיקר גוף מייצע, אבל גם מבצע במידה גדולה, כי כל התקנות שיותקנו יצטרכו לקבל את הסכמתו, בהתאם לסעיף 15(ג). ביחס לזה תקרתי ארכיונים שונים בעולם, ואביא לדוגמא את הארכיונים של המדינות הגדולות כמו הארכיון של צרפת, של ארצות-הברית, של אנגליה. גם במקומות אלה ישנה פרקטיקה זאת, שקיימת מועצת ארכיונים אשר מונה 14 איש, ולא קרה עוד כדבר הזה שהשר יעשה את ההליך ממה שתייעץ המועצה אשר נתמנתה על-ידו, או שינהג בניגוד לה, ואם ינהג בניגוד לה הרי יש לזה כבר טעמים חשובים מאד. על-כל-פנים זהו מעמדה של המועצה, שהיא באופן עקרוני מייצעת, אבל למעשה גוף זה הוא יותר ממייצע.

הגב' פרסיץ אשר הציגה שאלתה בסנינות

גדולה הביאה את הדבר עד לידי אבסורד. אולם, כאן עלינו לקחת את הצד השני של המטבע ולראות כיצד יראה החוק אם נשמיט בהגדרה דבר זה, כלומר, אם נגדיר את החוק בפתות חומרה. לדעתי, תהיה התוצאה כזו שהחוק לא יהיה לו ערך רב, כי כל אדם יוכל להבעיר חומר ארכיוני בעל-ערך בקלות, לא תהיה לנו שליטה ולא נדע על כך.

ז"י.

היו"ר ט. פרסיץ:

איך זה בצרפת?

ט. רוזנטל:

בצרפת החומר טמורייין. המיון היה קודם לכן רק ביחס לעתיקות, אולם אחר-כך הרחיבו זאת באמצעות חוק שיצא בשנת 1913. בחוק הארכיונים ישנה אפשרות של רישום חומר ארכיוני בעל ערך הנמצא בבעלותם או בהחזקתם של אנשים ומוסדות פרטיים, על-ידי הגנז, אשר ינהל פנקס חומר ארכיוני פרטי. בצרפת לעומת זאת, חומר שהוא ממורייין, נשמר בקפדנות מרובה, ואם נקרע הנייר אסור להדביק מאחוריו חתיכת בד, או אסור, למשל, לערוך בדיקה על-ידי הקרנה וכו'.

מובן מאליו שכל חוק אפשר להביא לידי אבסורד, אולם לפני שמביאים דוגמאות עלינו לראות קודם כל אם החומר הוא כל-כך חשוב לחקר העבר, העם, המדינה או החברה וכו'. אשר לשאלה אם יש לטמור על פתק-הכביטה של מסוררים גדולים - הרי כאן יש לשים את הדגש, שאם לא תהא חומרה בחוק הרי אפשר יהיה להמיר כל חומר ארכיוני פרטי. לעומת זאת בא סעיף 12(א) אשר מתיר לאדם ביעור חומר ארכיוני טמורטו הפרטית, על-פי היתר מאת הגנז, פרט לחומר שהוצע להפקדה בגנזך והגנז סירב לקבלו.

היו"ר ט. פרסיץ:

לעומת זאת, מה אומר סעיף 7 ?

ט. רוזנטל:

"הגנז רשאי לדרוש מכל אדם ידיעות על חומר ארכיוני הנמצא בבעלותו... לעיין בו, לצלמו, ולהעתיקו, אך לא יינתן התצלום או ההעתק לעיון הקהל, אלא ברשות הבעלים ובעל זכות היוצרים".

היו"ר ט. פרסיץ:

ומה כתוב בסעיף קטן (ב)?

י. סמילנסקי:

מהו הקריטריון ל"אנשי טמ" ולחומר שהוא "בעל ערך"?

ט. רוזנטל:

זאת השאלה. הגנז קובע מהו חומר ארכיוני חשוב, או לא חשוב, בעזרת התקנות שיותקנו בחוק זה. למעשה אין קריטריון, ואין כל מסרה אחרת להתקרב לדבר זה. אם נטמט זאת, הרי לא יצא דבר מכך; במקרה חומר ישנה אפשרות להביא אדם לדיון וטם יקבע הטופס אם הוא איש טמ, או טאיננו. אנו חשבנו שאם תהיה הרטת גדולה מדי יעברו דרכה כל הדגים. צריך ליצור במקרה זה רטת אשר לא תהיה גדולה מדי ולא קטנה מדי. אם יש למישהו הגדרה יותר קולעת ביחס ל"אנשי טמ" - אטמח מאד לשמוע אותה.

בצרפת, למשל, הולכים אנשים רבים ומציעים בעצמם חומר ארכיוני, מפני טעם הרישום מריט את ערך החומר, חומר שהוא ממורייין בצרפת עולה בערכו ובזה מעוניין האדם. כך עשו גם באנגליה, כאשר החלו לחקור בארכיונים הפרטיים של המספחות הנכבדות קמה בהלה, היה חטט רב מאד שיתקלו בקטיים, אולם המציאות היתה שונה: כולם מיהרו ונתנו את החומר הארכיוני הפרטי שהיה ברשותם. לא היתה כל התנגדות מצד בעלי החומר כמו שסיערו רבים, אלא להיפך, הם באו והציעו את שירותם.

אני חוזר לנואם הראשון, שהיטכ אדם, אשר הציע, כי "הגנזך פירושו - הספרייה הלאומית ליד האוניברסיטה, אשר תטמט כארכיון מדינת-ישראל". - ראשית, אינני יודע אם הספרייה הלאומית תקבל עליה את עול הארכיונים של כל המדינה; שנית, הספרייה הלאומית היא סוף-סוף גוף מחוץ לממשלה, מחוץ למוסדות המדינה באופן יטיר...

י. סמילנסקי:

בזה מעוניין חבר הכנסת אדם.

ז"ו.

ד. רונזפלד:

אינני חושב שהדבר הוא פרקטי. אני הייתי
מבין דבר אחר, לו היו מציעים שיתנו
לארכיון הלאומי אוטונומיה כמו למבקר המדינה - זאת אני מבין, אבל
לקבוע את הספרייה הלאומית כארכיונה של מדינת-ישראל זה כלל אינו
מתקבל על הדעת באופן מספטי וגם באופן חוקתי מספטי. לעת-עתה כל המוסדות,
חוץ ממבקר המדינה, נמצאים בקטר עם מוסדות המדינה ואינם מוצאים מסנו.
משום כך, אני רואה בהצעתו של חה"כ ארם חידוש גדול מאד ואינני יודע
אם יקבלו אותו.

באשר ל"ארכיון ציבורי" - אני חושב כי
מועצת הארכיונים היא מכונה כבדה מאד בשביל לאשר זאת. על-כל-פנים
על כך עליכם להחליט ולא עלי.

חה"כ ארם הציע, כמו-כן, שהגנוז לתסנה
על-ידי המועצה. כאן אפשר להתקל בקוטי מסויים, כי סוף-סוף המועצה
היא מועצה מייצגת והגנוז מסלה, ומשום כך נטאלת אולי הטאלה מה קודם
למה? לדעתי הגנוז צריך לארגן את המועצה ולא המועצה מארגנת את הגנוז,
ומשום כך יש להקדים את המוקדם למאוחר.

ביחס להכללת ארכיון העבודה של הסתדרות
העובדים במועצת הארכיונים העליונה, והכללת הספרייה הערבית, הרי כאן
אין המדובר על ספרייה. בדרך כלל ספר אינו מסמס כחומר ארכיוני, אלא
בהתאם לחוק - אם הוא קודם ל-1700.

מ. ארם:
בהתאם לפקודת העתונות יקבל עכסיו הגנוז
כל ספר אשר יוצא.

ד. רונזפלד:

ספר כשלעצמו אינו מסמס חומר ארכיוני, אלא
אם הוא קודם לשנת 1700, ואז הוא יותר מחומר
ארכיוני, הוא ככך בגדר עתיקות. אני חושב שאין בזה ענין להכניס את
הספרייה הערבית, ואם ישנם בכל זאת ספרים ערבים חיוניים הרי הם נכללים
בקטיגוריה זו, בהתאם לנאמר: "טיט בהם ענין לחקר העבר, העם, המדינה,
וכו", בזה נכלל חקר העמים הסונים, כי לא נאמר בפירוט: חקר העבר של
עם ישראל.

לבסוף, מאד הייתי מבקט מחברי הוועדה המציעים
דבר, כי יגיעו גם לכלל סיכום והסתמיגדיות.

היו"ר ש. פרמיץ:

יש לנו בדרך כלל פרוצדורה קבועה בענינים
הללו. כיום, אנו מבררים את הצעת חוק זו
בפעם הראשונה, אנו פותחים בחילופי דעות, ובטלב מאוחר יותר ינסחו חברי
הוועדה את הצעותיהם, אם כי לא בצורה מספטיית, אלא ינסחו רק את
הדעיונות, והיועץ המספטי אחר-כך ייעץ ויעזור לנו בניסוח המספטי.

ח. בוגר:

ביחס לפירוט אשר ינתן ל"גנוז" -
אני גורס, כי הוא צריך להיות ארכיון מדינת-
ישראל. והמדינה היא כמובן הממטלה. חבר הכנסת ארם הציע לכלול במועצת
הארכיונים העליונה עוד גופים. אולם, אני מבין, כי ארכיון מדינת ישראל
אינו כולל את כל באי-כח הארכיונים. ישנו ארכיון מדינת-ישראל וישנם
גם ארכיונים אחרים. הגנוז רטאי לבדוק כל חומר ארכיוני במקומות שונים,
לצלמו להעתיקו, וכו' כן ינהל הגנוז פנקס חומר ארכיוני פרטי; לעומת
זאת לא יבער אדם חומר ארכיוני שברשותו הפרטית, אלא על-פי היתר
מאת הגנוז וכו'.

ברצוני לעמוד על ארכיון בעל חסינות מרובה
אשר בודאי יעניק את ארכיונה של מדינת ישראל הוא ארכיון זלמן פבזנר.
דבר זה מוכרח לצאת מרשות הפרט ולעבור למוסד ציבורי לאומי, אשר יפתח
זאת. אינני חושב, כי ישנו בינינו אחד אשר אינו יודע מי הוא פבזנר.

ד. רונזפלד:

אם ארכיון זה הוא בבעלותו של גוף אשר אין
מטרתו הפקת רווחים וטאוטר כארכיון ציבורי
על-ידי הממטלה הרי אין ספק שהוא יכלל בקטיגוריה זו.

ז"ו

ח. נגזר:

אינני יכול להגיד שאין ארכיון זה מטמס לרווח, כי בודאי הוא חי עכשיו על זה, הוא מקבל מאות לירות בעד הזכות להשתמש בה וזה אשר נותן לו את האפשרות לטמס על אוצר זה; אולם בשמירה כזו בודאי תלך ספריה זו לאיבוד. זלמן פבזנר מוכן היה שיגבזו זאת, אולם הוא רוצה לקבל תמורה עבור זה, זאת-אומרת: אפשרות של קיום.

מטום כך אני מציע לכלול זאת.

ברצוני להעיר הערה נוספת לסדר: אינני חושב, כי אנו בצורה כזו נוכל להמשיך את הדיון בחוק זה. עלינו, לדעתי, לקרוא תחילה את החוק בטלמותו, מאחר שדובר פה כבר גם על סעיפים אשר לא קראנו אותם. או, שנעבור סעיף סעיף.

ד. נגזר:

ברצוני להעיר מספר הערות. קודם-כל אני בעד סם החוק כפי שהוא: חוק הארכיונים, גם אם אין זו מלה עברית, ישנן מלים אשר מקובלות בעולם כולו, והסם "ארכיון" הוא סם אשר אומר לכל אדם ולכל עם בעולם.

אני בפירוט נגד תיקונו של חבר הכנסת ארם ביחס להתגדרת המונח "הגנזך", כפי שהוא הציע. אני חושבת שגם חבר הכנסת ארם אינו עקבי ביחס לעצמו, כי לו היה כתוב כאן "הגנזך פירושו - ארכיון ממסלת ישראל" - היה אולי טעם להתנגדותו, כי הוא מתנגד למסלת ישראל. אך לא ידוע שהוא מתנגד למדינת-ישראל. ארכיון מדינת-ישראל הוא ארכיון למדינה כולה, והוא יהיה בידי אותה הממסלה השלטת, כפי שנהוג בכל מדינה בעולם. אינני רוצה להכנס לויכוח בענין זה, יש כמוכן, ממסלות אשר מסנות את הארכיונים - זה דבר אחר, והדבר ידוע לחבר הכנסת ארם. אני גורסת: "הגנזך פירושו - ארכיון מדינת-ישראל".

שנית, אני בעד זה שמנהל הגנזך יתחזה על-ידי הממסלה. לא נאמר פה בפירוט לאיזה מסדר הכוונה, ואינני יודעת אם יש צורך בזה. הגנזך יהיה האחראי ואני מתנגדת לכך שהוא יהיה איש נבחר של המועצה. האיש האחראי בעד הארכיון הוא איש אחראי כלפי ממסלת ישראל, והוא בשלב זה אינו פסול, ואני אהיה בעד זה.

אשר למועצת הארכיונים הרי בפירוט ניתן פתח להכנסת מוסדות אחרים כאמור: "וארכיונים של מוסדות אחרים שייקבעו על-ידי הממשלה". שמעתי את דברי חה"כ ארם בענין זה במליאת הכנסת, זה באמת מוסד חשוב, וישנו פתח להכללתו. חבר הכנסת בוגר הזכיר את ארכיון פבזנר, גם ביחס לזה ניתן הדבר להכללה.

נוסף על כך ברצוני לקבל הסבר נוסף לפסוק: "כל חומר ארכיוני של מוסדות ממלכתיים שקדמו להקמת מדינת-ישראל וכו'". אין אנו עורכי-דין וכדי שהחוק יהיה ברור לכל אני סבורה, כי יש צורך בהבהרה נוספת לגבי "מוסדות ממלכתיים".

ט. רונגטל:

יש פה ענין לחקר העבר, חקר הממטלים הקודמים, ממסלת המנדט, הממסל העותומני, המטלוכים וכו'. שום יוריסט לא יפסוק למסל, שמועד הקהילה הוא מוסד ממלכתי.

א. רוזאל-גאנר:

מכיון שזהו הדיון הראשון בחוק זה, היה אולי רצוי לדבר על כל הדברים שהם בגדר עקרונות ואחר-כך לעבור על הסעיפים. עד כמה שאני מבינה את מטרת החוק הרי יש בו מטרה חשובה, ראשית לאיסוף החומר הטצטרף בחיל המדינה וכן איסוף החומר הנמצא בידי פרטיות, אשר יש לו ערך מסויים לגבי כל הסקר והחקר.

ברור לי שאת החומר המצטבר במוסדות הממשלה ויתר המוסדות במדינה אפשר יהיה להשיג באמצעות חוק וחקיקה, אולם מצד שני ברור לי, כי החומר הארכיוני הנמצא בידי פרטיות אי-אפשר יהיה להשיג באמצעות חוק. כי בני אדם מטבעם יש להם התנגדות אינסטנקטיבית לחוקים, ועצם החוק כבר מרחיק את האדם מרצונו הטוב. לכן, אם ישנו רצון לרכוש חומר אשר נמצא בידי פרטיות, יש לעודד מסירה זו וליצור מצב כזה שחומר הנמצא רשום בספרי המיון הממלכתיים יהיה לו ערך רב לגבי אספנים וכו'.

על-כן אינני מציעה, שהחוק יבוא לדרוש מהאספנים הפרטיים, ולחייבם להעמיד את החומר הארכיוני שבדשותם לרשות הגנזך, אלא יתן להם את הדשות, את האפטרות, את הזכות להגיש זאת.

אפשר ללכת בעקבות ההערות של הגב' פרסיץ, במקרה שיטנם חילופי מכתבים בין אנשים, שהם אנשי סם לכל הדעות, או אנשי סם לדעת יחידים, ואין זה נוח להעמיד את הדברים באופן פומבי, אפילו לסקר. ביחס לזה נאמר בסעיף 7(ב) "אין אדם חייב למסור ידיעות על חומר ארכיוני או להדשות עיון בו, צילומו, והעתקו, אם גילויו החומר עלול לגולל עליו אשמה פלילית." ישנם גם גורמים אחרים ומעוררים נפשיים אחרים, שאדם אינו מעוניין להעמידם לראווה. ומאידך, מה שנוגע לביעור חומר, אין לדעת הבטחה מספיקה שלא יבעירו חומר, לא בגלל דעתו הפרטית של הספרן, או הגנז אשר מטפל בזה, אלא לרגל איזה מניעים שהם. למשל, בסעיף 10(ג) נאמר: "סעיף זה לא יחול על חומר ארכיוני שביעורו דחוף מטעמים של בטחון המדינה, זה לכאורה דבר רציני מאד, חס וחלילה, לא יעלה ולא יבוא אויב בשער וצריך להסמיד תכניות על-מנת שלא תיפולנה לרשות האויב. זה דבר שעלול להתקבל על הדעת, וכאן ברצוני לחזור אחרנית. ישנה גם פרשה שסיימת לימים שלפני קום המדינה, יש פרשה מיוחדת מאד הקשורה בגופים ציבוריים, בגופים צבאיים, ישנם, למשל, פרשות מסוימות של מו"ס ידוע, ועכשיו פתאום החומר הזה איננו, כי מטעמים של בטחון המדינה אז ניתנה הוראה להסמיד חומר זה. דבר זה יכול לקרות לגבי כל חומר הנמצא בגנזך ואין כאן לדעת הבטחה מספקת לכך שחומר ארכיוני לא יבוער בגלל טעמים שהם טעמים פוליטיים, או כל טעמים אחרים אשר נראים למטלה או למיטהו.

אני מציעה שהיועץ-המטפטי יחשוב על איזה סעיף אטר יבטיח את השמדת החומר מטעמים הללו, ומטעמים אלה אני בעד שתן זכות של אוטונומיה לגנזך, בכדי להבטיח את אי-תלותו מכל הבחינות. זה בגדף עקרון מסויים, אני גם בעד גנז נבחר ולא גנז ממונה. אני חושבת שאם המועצה תבחר מקרבה את האדם המוכשר ביותר, בעל הנסיון המתאים למטרה זו, הרי זה יעודד גם את הציבור למסור חומר ארכיוני לרשות הסקר, יותר מאשר עובד המדינה שיש בו כל מעלות המדינה לגבי עידוד הציבור.

מה שנוגע למועצה העליונה של הארכיונים, ברצוני לחזור על דברי בטליאת הכנסת, ולהסב את יתשומת-לה. חבר הוועדה לארכיון עשיר בחומר ומיוחד במינו, בטיב החומר, ששמו מכון ז'בוטינסקי. מכון זה סוכר על-ידי שלטונות החינוך בארץ, ואף אוטר. לבורו תקציב בוועדה זו, ודובר עליו דבות. אני חושבת, שנציגותו של מכון ז'בוטינסקי במועצת הארכיונים העליונה תתרום תרומה תרבותית גדולה מאד, הן בשביל החקר והסקר והן לגבי שימור והגטת החומר בצורה נאה ביותר לשימוש ולייעול המחקר.

עוד שאלה למד רוזנטל; נאמר כאן על-ידי מר רוזנטל כי "מוסדות ממלכתיים" הם שלטונות של מדינות אשר היו כאן בשעות שונות של ההסטוריה, שקדמו להקמת מדינת-ישראל. מסתבר מכן, שסרידים מן התקופה הממלכתית, או מן התקופה היוונית שייכים להגדרה זו. אני חושבת, כי הם שייכים לקטיגוריה אחרת של "מוסדות ארכיאולוגים, או פרה-הסטוריים".

ז. סטיבנסקי:
ברצוני לפתוח בהבעת מטאלה, כי הוועדה תקבל תחילה דוגמאות של חוקים דומים במדינות אחרות, וביחוד כוונתי לשלושה הסעיפים הראשונים, אשר לדעתי הם העקרניים. הבה צאה מה עשו מדינות אחרות בעלות נסיון בעבר, ומה מקומו של חוק זה בחוקים הקיימים בעולם. מתוך כך, אני מעלה טוב את הטאלה ביחס ל"אנשי סם". מוטב זה הוא בבחינת מים שאין להם סוף. מה זה "אנשי סם", מי קובע מי הם "אנשי סם", יתכן שגם ביחס לזה בעיון במקורות מקבילים, נסתיע.

כמו-כן ברצוני לטאל מה עושה ג'טעיף 2, פיסקה (3) המועצה הארכיאולוגית המייעצת? האם הכוונה היא שבמקרה ויתגלה ספר מסויים היא תייעץ עצה טובה בקשר לזה, כלומר, מאימתי מתחיל חוק זה, האם הוא מתכנן פחות או יותר לתקופה האחרונה 50-100 שנים האחרונות, מה רצפת החוק הזה מבחינה הסטורית? האם הכוונה היא לאיטוף תעודות, או הכוונה לבית גכות? ואם הכוונה היא לבית גכות לטם מה לא בכלול בזה גם דברים פלסטטיים, כדים, פסלים, מונומנטים, ומי יודע מה עוד?

ט. רוזנטל:
בהתאם לחוק העתיקות הרי מה שקודם לטנת 1700 הוא בבחינת עתיק.

הוועדה לחינוך ותרבות
4.2.53

זי.

הבה נשמע למה זה כך, כי אם שמענו כאן
אתה השם סמלוכים, הרי היה זה לפני תקופה

י. סמילובסקי:

זי.

האם הבינותי נכון את כוונת החוק האומר,
שבמידה שהחומר הוא חומר של מוסדות הוא מובא לגניזה, אולם במידה
שהחומר הארכיוני הוא חומר של פרטים ויחידים, הרי הוא עובר לריסום
ולגניזה בהתאם לרצון הבעלים.

אנך מפסיקים בנקודה זו. יתר הנואטים ימשיכו
בנושא זה בסבוע הבא, או בישיבה הבאה בה

הינ"ר ש. פרסיץ:

נדון ה' בחוק זה.

ה ו ח ל ט:

סדר-היום בסבוע הבא יהיה כדלקמן:
ביום ג', בטעה 11.00, ישיבת מליאת ועדת החינוך והתרבות
על סדר-היום: 1. בי"ס סמלכתי מה הוא?
2. שונות.

ביום ד', בטעה 8.30, ישיבת מליאת הוועדה,
על סדר-היום: 1. טאלות.
2. הספר העברי המדינה.
3. שונות.

להמרות

ביום ב', בטעה 15.00 - ישיבת ועדת המטנה/בענין בתי-ספר
תיכוניים, חקלאיים, ומקצועיים.

ביום ג', בטעה 14.30 - ישיבת ועדת המטנה לחוק המועצה להשכלה
גבוהה ולמדע.

- המסך הדין בחוק הארכיונים יהיה בעוד שבועיים.

הינ"ר ש. פרסיץ:

עלינו עוד להחליט בקטר לצעדים אשר ננקוט
ביחס למורים במוסד לעוזרים. אני חפצה בענין
זה לבקש להסאיר את הדבר בידי. אני אוועץ היום עם שר החינוך והתרבות,
ובאם הטר יראה הפעולה אשר אתה הצעת לנקוט בה - בסדר, אם לא נעשה
זאת באופן אופיציאלי, ונצטרך להביא זאת לבמת הכנסת.

בסבוע הבא, יערך גם הסיור.

ש. כפרית:

הישיבה סגורה.

הישיבה נועלה בטעה 11.00